

חוברת מידע בנושא בחינת הבגרות בתנ"ך ברמת 70%
ובנושא התוכנית הגמישה בתנ"ך – תשפ"ו
כתבה: ישראלה הלזנר – רכזת תנ"ך בתוכנית היל"ה

תוכן:

הקדמה.....	עמ' 3
טבלת חומר הלימוד.....	עמ' 4
שלוש דרכי הבחנות בתשפ"ו.....	עמ' 8
לוח מיומנויות הבוגר.....	עמ' 10
קישורים להכרות עם משימה (פרוייקט/תוצר) לדוגמה.....	עמ' 10
מבנה הבחינה הגמישה.....	עמ' 11
שאלות בגרות לדוגמה מבחינה בנוסח המתווה הגמיש.....	עמ' 11
ספרי לימוד.....	עמ' 13
תובנות הערות והמלצות.....	עמ' 14
סיכום.....	עמ' 15

הקדמה:

בשנת תשפ"ו נכנסת תוכנית היל"ה למסגרת הכנת התלמידים והתלמידות לבגרות הגמישה.

בחוברת זו נסביר מהן האפשרויות העומדות בפני המורים והמורות בשנת הלימודים תשפ"ו, ונציע דרכים להשגת היעדים.

נבחן מי זכאי עדיין להבחן בבחינת בגרות פנימית לפי המתווה הקודם, מי זכאי להבחן בבחינה חיצונית לפי המתווה הקודם, ומי חייב להבחן לפי המתווה הגמיש.

כמו כן, נבהיר מהי התוכנית הגמישה, מהן דרישותיה ומה יתרונותיה.

הבהרה: חומר הלימוד לא השתנה. השינוי הוא בדרכי ההבחנות.

חומר הלימוד - תוכנית הלימודים

אבות האומה ויוסף ואחיו – 35% מהחומר/ ממשפחה לעם ונושא נבחר 35% מהחומר

מספר שיעורים מומלץ	נושאים ודגשים	בראשית - אבות ויוסף
2	לך לך – בחירת אברהם	יב
2	ברית בין הבתרים	טו
2	שרי והגר	טז
2	הכנסת האורחים	יח
2	הולדת יצחק והברית עם אבימלך	כא
2	עקידת יצחק	כב (19-1)
2	קבורת שרה במערת המכפלה	כג
2	אליעזר ורבקה	כד
2	ברכת יצחק לבניו	כו
2	יעקב עוזב את ביתו ויוצא אל בית לבן	כח
2	יעקב ונשותיו	כט
		בראשית - יוסף
2	מכירת יוסף	לז
2	יהודה ותמר	לח
2	יוסף בבית פוטיפר	לט
2	יוסף בבית האסורים וחלומות שרי פרעה	מ
2	יוסף מתייצב לפני פרעה	מא
2	האחים יורדים למצרים לשבור שבר.	מב
2	יוסף מנסה את אחיו	מד
2	יוסף מתגלה אל אחיו	מה
38 שעות		סה"כ
	עד כאן – 35% מהחומר	
	ניתן להגיש לבחינה חיזונית תלמידים ותלמידות על החומר הזה. ניתן גם להכין פרויקט פנימי עליו.	הערות

שמות – יציאת מצרים ומתן תורה	נושאים ודגשים	מספר שיעורים מומלץ
ב	הולדת משה	2
ג	משה בבית חותנו יתרו	2
יד	יציאת מצרים – פרעה רודף אחרי בני ישראל, חציית הים.	2
יט	ההכנות למעמד הר סיני	2
כ (18-1)	עשרת הדיברות	2
לב	עגל הזהב ושבירת הלוחות	2
לג	משה מבקש מה' להתגלות	2
לד (16-1) + (35-27)	לוחות שניים. החגים. קרינת עור פני משה.	3-2
סה"כ		16 שעות

נושאי חובה קטנים – בחירה של אחד מתוכם:

פרק	נושא – על המורה לבחור אחד מבין חמישה נושאי חובה קטנים	מספר שיעורים מומלץ
תגובות לחורבן ושיבת ציון		
יחזקאל לו	דרכו של הנביא לעודד את העם בגלות. הדגש על תחיית האומה.	2
עזרא א' 1-7 ו-ג'	הצהרת כורש 538 לפנה"ס. דגש על השינוי הפוליטי בגישה והסובלנות של כורש.	3
חגי א'	הניסיון לעודד את העם להקים בית מקדש שני. הנביא כמעורב פוליטית. הקושי מול צרי יהודה השומרונים.	2
נחמיה א	תפילת נחמיה – דמות בכירה באימפריה הפרסית.	2
נחמיה ה'	דבר נחמיה אל נכבדי העם וניסיונו ליצור סדר חברתי חדש.	2

2	בשוב ה' את שיבת ציון	תהילים קכו
		ספרות החכמה
2	הכרות עם צדיקותו של איוב. 4 הניסיונות. לשים דגש על אקספוזיציה, על שמות סמליים ועל המספר הטיפולוגי. כמו כן על מנהגים.	איוב פרק א'
2	איוב נפגע בגופו. דבריה של אשתו ובואם של החברים.	איוב פרק ב'
	שירת איוב המקלל את יום הולדתו	איוב ג'
	דברי אליפז התימני	איוב ד'
	תשובת ה' לאיוב מתוך הסערה.	איוב לח
2	הכרות עם קהלת וגישתו הפילוסופית הדטרמניסטית. עם מטבעות לשון בפרק.	קהלת פרק א'
2	המשך דבר קהלת על החכמה.	קהלת פרק ב'
		חוק וחברה במקרא
3	חוקי מוסר בין אדם לחברו	ויקרא יט 1-4 + (18-9)
2	היחס לעני, לגר, ליתום ולאמנה. מתנות עניים.	דברים כ"ד 10-22
1	חגים – שלושת הרגלים	דברים ט"ז
2	דיני משפט ודיני מלך	דברים י"ז (8-20)
2-3	חוקי מלחמת הרשות ומלחמת המצווה. דגש על המושגים והמסרים בדבר הקריאה לשלום והרצון לשמור על צלם אנוש גם בזמן מלחמה.	דברים כ'
2	ערי המקלט	במדבר ל"ה (9-34)
		נביא ונבואה
2	הקדשת הנביא	ירמיה א'
2	נבואה בירושלים	ירמיה ב' (1-28)
2	נבואת תוכחה במקדש	ירמיה ז' (1-20)
2	המאבק בנביא השקר	ירמיה כ"ח

2	משפט הנביא	ירמיה כ"ו
2	נבואת הנחמה	ירמיה ל"א
		מזמורי תהילים
1	דמות הצדיק	א'
1	תפילת האדם	קל
3	בריאה וטבע	ח' וגם ק"ד
1	חרטה	נ"א
3	שירי מעלות	קכ"ב וגם קכח
	עד כאן 35% מהחומר	
	ניתן להגיש לבחינה חיצונית תלמידים ותלמידות על החומר הזה. ניתן גם להכין פרויקט פנימי עליו.	הערות

שלוש דרכי הבחנות בתשפ"ו:

בגרות פנימית

הבגרות הפנימית בתנ"ך בהיל"ה כפי שהיתה בשנים האחרונות, היא תהליכית, היא כוללת 3 עד 4 שלבים: מבדקי הצלחה, בחינת אמצע (לא חובה) בחינת מתכונת על כל החומר, ובחינה סופית.

בשנת תשפ"ו יוכלו רק מסיימי הבגרות להבחן בבחינה פנימית. רק מי שנשארו לו מקצועות בודדים להשלמת הבגרות.

כזכור, במתווה הבגרות הפנימית חובה להבחן באשכול המקצועות ההומאניים (תנ"ך, ספרות, היסטוריה ואזרחות) במבחן חיצוני אחד, ובכל שאר המקצועות האלה ניתן להבחן בבחינה פנימית ובלבד שהתלמיד או התלמידה מסיימים בתשפ"ו את תהליך הזכאות לקבלת תעודת הבגרות שלהם.

בגרות חיצונית

מבחן בגרות חיצונית מוכן על ידי משרד החינוך. בשנת תשפ"ו, שהיא שנת מעבר בין תוכניות, ניתן יהיה להבחן בבחינת החיצונית, ובלבד שמקצוע אחד מאשכול המקצועות ההומאניים (תנ"ך, ספרות, היסטוריה ואזרחות) יהיה לפי התוכנית הגמישה.

התוכנית הגמישה

התוכנית הגמישה פירושה חלוקה של החומר הכלול ברמת 70% לשני חלקים שמשקל כל אחד מהם הוא 35%.

חלק ראשון – בראשית אבות וסיפורי יוסף ואחיו

חלק שני – שמות ונושא בחירה אחד מתוך חמישה

חלק אחד מהחומר יהווה בסיס לפרוייקטים או תוצרים אישיים או קבוצתיים.

על החלק הנוסף מהחומר, יצטרכו התלמידים והתלמידות להבחן בבחינה חיצונית.

התוכנית נקראת גמישה, מפני שהמורה **בוחר/ת** מה יהווה בסיס **לשני** פרוייקטים אישיים או קבוצתיים, ועל מה יבחנו התלמידים והתלמידות בבחינה חיצונית.

למשל: ניתן להחליט שעל בראשית התלמידים והתלמידות יבחנו בבחינה חיצונית, ועל שמות ונושא הבחירה הם יכינו פרוייקטים או תוצרים.

ניתן להחליט גם להפך ולבחור שעל שמות ונושא הבחירה התלמידים והתלמידות יבחנו בבחינה חיצונית, ועל בראשית הם יכינו פרוייקטים או תוצרים.

דוגמות לפרוייקטים/תוצרים:

נייר עמדה, עיתון, פודקאסט וכדומה.

לפניכם קישור לאתר של משרד החינוך:

[פורטל הוראה – מרחב פדגוגי – משימות ביצוע מבוקרות](#)

בקישור שלעיל תמצאו מגוון הצעות והנחיות למשימות אישיות וקבוצתיות.

המשימות (פרוייקטים) האלה מובנים על המחשב, והפעילות מקוונת. התבניות מוכנות והמורים והמורות מכוונים את התלמידים והתלמידות להכניס לתבניות מוכנות את עבודתם. המורים והמורות מעניקים ציון, והמשימות נבדקות גם על ידי גורם נוסף (מעריך או מעריכה) מטעם משרד החינוך.

באופן הבחנות זה 65% מציון הבגרות הכולל והסופי הוא בית ספרי ובידי המורה:

30% מהציון מתקבל על ידי הכנת תלקיט או הבחנות, ועוד 35% מהציון מתקבל על ידי הכנת פרוייקט/תוצר.

כאמור, חלק נוסף (35% מהציון הסופי) הוא בחינה חיצונית.

חשוב להדגיש כי שנת תשפ"ו היא שנת המיומנויות. הבגרות הגמישה שמה דגש על מיומנויות הבוגר. על המיומנויות לבוא לידי ביטוי במשימות שמגישים.

להלן דוגמה לכלים העומדים לרשותכם להכנת משימה – נייר עמדה:

[נייר עמדה - רציונל](#)

[נייר עמדה - מחוון](#)

[נייר עמדה – דוגמה לתוצר](#)

[נייר עמדה – סרטון הדרכה](#)

להלן מבנה הבחינה הגמישה ודוגמה לדרכי התשואל:

משך הבחינה: שעה וחצי.

מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון – אבות / שמות (40 נקודות)

פרק שני – יוסף ואחיו / נושא בחירה (40 נקודות)

פרק שלישי – קטע להבנה וניתוח (20 נקודות)

סך הכול – 100 נקודות

דוגמה לשאלה בנושא האבות:

קראו **בראשית**, פרק ט"ז.

א. קראו פסוקים א'–ד'.

(1) על פי פסוקים א'–ג', מהי הסיבה למצוקתה של שרי, וכיצד המעשה שעשתה יכול לפתור מצוקה זו? (6 נקודות)

(2) לדעתכם, מה אפשר ללמוד על דמותו של אברם מפסוקים א'–ד'? נמקו את דבריכם. (6 נקודות)

ב. קראו פסוק א' וגם פסוקים ד'–י'.

בפסוקים מתואר משבר ביחסים בין שרי ובין הגר.

(1) מה בהתנהגות של הגר גרם למשבר במערכת היחסים בינה ובין שרי, ומהי דרך ההתמודדות של כל אחת מהן עם המשבר? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (7 נקודות)

(2) מהי ההחלטה האלוהית בנוגע למשבר בין שתי הנשים, והאם, לדעתכם, החלטה זו הייתה יכולה לשפר את היחסים ביניהן? הסבירו את דבריכם, ובסו אותם על הכתוב. (7 נקודות)

ג . קראו פסוקים י"א–י"ב.

(1) מהו מדרש השם של ישמעאל, וכיצד הוא עשוי לעודד את הגר? בסו את דבריכם על הכתוב. (7 נקודות)

(2) קראו גם את פירושו של רלב"ג לפסוק י"ב שלפניכם.

"והודיעה שזה הבן שיהיה לה, יהיה זרעו מושל בכול, וינצח אותם, ובסוף העניין יהיה מנוצח. והודיעה שכבר תהיה ארצו רחבה מאוד, עד שכבר ישכון אצל כל אחיו."

(פרשת לך לך, חלק ה', ביאור דברי הסיפור, ט"ז, י"ב. בתוך ב' ברנר וכו' כהן, **חמישה חומשי תורה עם ביאור הרלב"ג, בראשית**, מהדורה ע"ש פולק, תשפ"ד)

לפי פירוש רלב"ג לפסוק י"ב, האם יש להגר סיבה להתעודד מדבריו של המלאך בנוגע לעתידו של בנה? נמקו את דבריכם. (7 נקודות)

ניכר כי **דרכי התשאול** כוללות: הבנת הנקרא, הבעת עמדה ואוריינות לשונית הכוללת יכולת להבין פרשנות, כפי שהיה תמיד.

דוגמה לשאלה בנושא התהוות האומה:

קראו **שמות**, פרק י"ד.

א. קראו פסוקים ה'–י"ד.

(1) מה גרם לעם לצעוק אל ה', ובמה הם האשימו את משה?

(2) מה הבטיח משה לבני ישראל כדי להרגיע אותם?

ב. קראו פסוקים ה'–ח'.

(1) מהי הסתירה בין הנאמר בפסוקים ה'-ז' ובין הנאמר בפסוק ח' בנוגע לחופש הבחירה של פרעה? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב.

(2) קראו גם את פירושו של רש"י לפסוק ח' שלפניכם.

"וַיִּחַזֶּק... - שהיה תולה [מתלבט] אם לרדוף אם לאו, וחיזק את ליבו לרדוף".

לדעתכם, האם על פי פירושו של רש"י היה לפרעה חופש בחירה בהחלטה לרדוף אחר בני ישראל? נמקו את דבריכם.

ג. קראו פסוקים ל'–ל"א.

(1) מה ראה העם, ומהי התובנה שלו בנוגע לאלוהים ובנוגע למשה בעקבות מה שראה?

(2) קראו גם שמות, פרק כ', פסוקים ט"ו–ט"ז (בנוסחים אחרים הפסוקים עשויים להיות שונים). קראו את הקטע המתחיל במילים: "וכל העם ראים את ה קולת" ומסתיים במילים: "פן נמות").

הסבירו כיצד האמונה של העם במשה באה לידי ביטוי בפסוקים אלה בפרק כ'.

ניכר כי **דרכי התשאול** כוללות: הבנת הנקרא, מיומנות של השוואה, אוריינות לשון ומידע, הבעת עמדה.

ספרי לימוד:

היחידות יכולות להזמין ספרי לימוד של אלי לוי להוראת החומר הנדרש בכלל, והתוכנית הגמישה בפרט.

היחידות יכולות להזמין ספרי לימוד שכתבה פלורה ויניצקי.

תובנות הערות והמלצות:

1. להגיש תלמידים ותלמידות שמסיימים בתשפ"ו לבגרות פנימית.
2. להגיע להבנה והסכמה עם המנהלות והמנחות את מי להגיש לבגרות חיצונית ואת מי לבגרות לפי המתווה החדש.
3. המתווה החדש מצריך זמן להכנת שני פרויקטים/תוצרים, ולכן יש ללמדו בנפרד מלימודי 12 שנות לימוד, במחצית המוקדשת לו בלבד, ולאחר שהתלמידים והתלמידות כבר ניגשו לבחינת 35%.
4. אם החליטו ביחידה שלכם להגיש בתנ"ך לבגרות חיצונית רגילה, ומגיעים תלמידים ותלמידות חדשים/ות שכבר נבחנו בבית ספרם בבחינת 35%, תהיה חובה לתת להם מענה בלמידה של 35% האחוזים הנותרים והכנת פרויקטים/תוצרים.
5. נראה כי כדאי להגיש לבחינה על בראשית (אבות ויוסף) ואת הפרוייקטים/תוצרים להכין על התהוות האומה ונושא בחירה. עם זאת, זו לא חובה, וכל מורה מחליט/ה לפי נטיות ליבו או ליבה והדגשים שחשובים לו או לה.
6. התוצרים שניתן להכין מגוונים ומעניינים. נראה שהכנת דף עמדה הוא אחד היותר קלים מביניהם. ניתן להכין (לדוגמה) שני ניירות עמדה, כשני תוצרים נפרדים, אולם הם חייבים להיות בנושאים שונים.
7. מותר ואף מומלץ להשתמש בבינה מלאכותית, אולם יש ללמד את התלמידים והתלמידות להשתמש בה נכון, באופן ביקורתי ותוך השוואת המידע שלה עם מקורות נוספים.
8. היות ושנת תשפ"ו שמה דגש על מיומנויות הבוגר, המשימות המקוונות מיועדות לכך, הן מצריכות הבנה טכנולוגית, שימוש מושכל בבינה מלאכותית, עבודת צוות אוריינות מידע ושפה וכדומה. כדאי ומומלץ לומר לתלמידים שהכרות עם המיומנויות היא אחד היעדים, ולהסביר להם באיזו מיומנות הם משתמשים בעבודתם על הפרוייקטים.
9. המורים מקבלים הדרכה בנושא הבגרות הגמישה.

10. משרד החינוך מעמיד לרשות המורים והמורות מדריכים ייעודיים המוכנים לסייע בכל דבר ועניין הנוגע לבגרות הגמישה.

סיכום:

שנת תשפ"ו היא שנת מעבר בין תוכניות. לפיכך חלק מתלמידינו ותלמידותינו יבחנו לפי המתווה הקודם, וחלק לפי מתווה הבגרות הגמישה.

כל תוכנית חדשה מעוררת חששות מצד אחד, ותקווה לשינוי מבורך מצד שני, וכמובן מצריכה הסתגלות.

את המעבר לתוכנית הגמישה אנו עושים בהדרגה ובעזרת הדרכה, דבר המפיג במידה רבה את החששות.

היות והתוכנית חדשה, יתכנו בהחלט שינויים ועדכונים בהמשך. יצאנו לדרך, נלמד ונסיק מסקנות, ואני תקווה כי ניווכח שהתוכנית מיטיבה עם התלמידים והתלמידות שלנו, מאפשרת יותר בחירה וביטוי עצמי למורים ולמורות, ומכינה את כולנו לעולם של מחר, להשתלבותם של תלמידינו ותלמידותינו בעולם התעסוקה העתידי, כך שהם יסיימו את לימודיהם לא רק עם תעודת בגרות אלא גם עם רכישת מיומנויות שיסייעו להם ולהן גם בבגרותם ובעתידם.